

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

HET RECHT VAN VERZET IN DEN LOOP DER EEUWEN

*Voordracht gehouden op 30 Mei 1947 vóór de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen
door PROF. JHR. J.F. VON SCHMID, hoogleraar te Brussel*

Gedurende de vorige oorlog heeft zich in alle landen, die door de vijand bezet waren, het verschijnsel voorgedaan, dat men in verzet en in weerstand gekomen is tegen de bezettende macht. Iedere afbreuk, de vijand aangedaan en onder welke vorm ook, werd door de goede vaderlanders hogelijk geprezen, niet slechts als een daad van durf en van moed, maar ook als een uiting van de hoogste gerechtigheid. Na de oorlog accentueert men deze opvatting, door de vroegere bestrijding en belemmering van de verzetsdaden aan de beoordeling van de rechter voor te leggen, opdat hij zal uitmaken, in hoeverre zulks straf verdient.

Verzet en weerstand behoren tot het gebied van het recht reeds sedert zeer vele eeuwen. Het loont derhalve de moeite, eens na te gaan, hoe de verzetsgedachte tot menselijk geestesbezit geworden is, op enige belangrijke punten uit haar historisch verloop te wijzen en ten slotte haar rechtskarakter te bepalen.

Het ontstaan van enige hogere beschaving, d.w.z. van welvaart, kunst en wetenschap, leidt in het Oosten aanvankelijk overal tot tyrannieke heersen over slaafs onderworpen volken. Hoeveel macht en geweld daar nu ook gegolden mag hebben, hoeveel verzet er zal hebben plaats gevonden, toch ontstaat het recht van verzet in Europa, niet in Azië of Afrika. Want het recht is een *geestelijke* macht en het recht van verzet vormt het voorportaal waarlangs men bij de ontwikkeling van de menselijke beschaving in de tempel der vrijheid treedt. Het is de volksvrijheid, die men republiek of democratie genoemd heeft. Een vrij volk zal zelf, naar eigen inzicht, de staatsinrichting regelen, de wetten vaststellen en de bestuurders aanwijzen. Welke hoge zedelijke en geestelijke eigenschappen veronderstelt dit niet ! Welk een geordende samenwerking bij

beraadslaging en stemming is daarvoor vereist ! Een opofferingsgezindheid van de burger voor de staat; een gevoel van de mens deel uit te maken van de staatsgemeenschap en ook daárvóór te willen leven. Dit nationale gevoel bij een staatsvolk wordt niet zonder strijd verkregen. Integendeel het is de strijd met geestelijk anders georiënteerde machten, die dit gevoel tot bewustzijn doet komen. Die machten heersen zowel in- als uitwendig. Uitwendig is het voor Griekenland in de Oudheid de despotie van het Persische wereldrijk, waartegen als kleine, maar geestelijk sterke macht de trotse voldoening der overwinning smaakt. Inwendig, in de staat, wordt de democratische vrijheid van zelfbestuur veroverd op de tyrannie.

Uit de tyrannie is het recht van verzet geboren. Want de tyrannie is een instelling die een door-gangsvorm uitmaakt om tot de democratie te komen. Aan de tyrannie gaat op haar beurt de heerschappij van de adel over de boerenbevolking vooraf. De samenleving is dan nog overwegend agrarisch. Zodra daarna de stedelijke bevolking opkomt met haar handwerk en handel, heeft deze aanvankelijk tegen de adel te strijden voor haar plaats in de staat. Personen uit de adel, die dit begrepen, wierpen zich toen als leider van de massa op voor de stedelijke burgerij en haar belangen. Zo ontstaat uit burgeroorlog als van zelf de tyrannie, als bescherming voor het volk. Aanvankelijk doet zij ook veel goed. Zij bevordert de kolonisatie en de handel van Athene, zorgt voor een onpartijdige rechtspraak. Maar in het tweede geslacht pleegt de tyrannie reeds te ontaarden, doordat men het belang van de onderdanen uit het oog verliest en ten eigen bate begint te regeren. Het feit dat de tyran, ingesteld door het volk voor het volk, ophoudt voor het volk te regeren, zal, voor het eerst in de geschiedenis,

aan « verzet » het rechtskarakter verlenen. Zulk een verzet immers bevat naast het bestanddeel van macht en geweld, tegelijk een geestelijke macht, een overtuiging, die een zedelijke, staatkundige en juridische waardering inhoudt, bij degenen, die dit staatsgezag hebben ingesteld en erkend. Deze bestanddelen mist ieder verzet onder de Oosterse despoten. Want deze regeren over het volk uitsluitend op grond van verovering en dus van zuivere macht, waarvoor zij gezag, d.w.z. geestelijke macht, opeisen door aan zich zelf en hun macht godsdienstige betekenis toe te kennen. Ieder recht tegenover hen is uitgesloten. Zij beschouwen zich zelf als de bron van heel het recht, waartegenover dus slechts opstand en revolutie mogelijk is. Maar bij de Griekse tyran is dit anders, omdat hij door het volk was ingesteld. Het Griekse volk maakt dan de door Aristoteles later weergegeven onderscheiding in regeringen die voor zich zelf en die voor de onderdanen regeren. De eerste zijn ontaard en worden als onrechtmatig beschouwd. Want het regeren is geen doel op zich zelf, maar het uitoefenen van een taak, een functie. Zodra die taak niet vervuld wordt, door degene die daarvoor is aangesteld en erkend, ontstaat het recht van verzet. Dit recht van verzet vormt zo beschouwd de wortel van alle democratische vrijheden tegenover hen die hen willen voorbijgaan en aantasten. Zij, die dit recht van verzet in praktijk brengen en de democratie instellen of daarmede redden, worden de nationale helden bij uitnemendheid. Hun namen worden algemeen geëerd. Zij leven in de geschiedenis voort als degene, die met hun persoon zich ingezet hebben voor het belang van de gehele gemeenschap. Op hun daden valt niet af te dingen en zelfs dichters geven door verzen uitdrukking aan hetgeen er in het volk omgaat. Want zij hebben de algemene vrijheid bevochten en voor eeuwen mogelijk gemaakt. Zij hebben de grond gelegd voor de democratie. Harmodius en Aristogiton doodden in 510 de tyran Hipparchus.

« In een mirtetak zal ik het zwaard dragen,

Zoals Harmodius en Aristagiton,

Die deze tyran doodden,

En Athene gelijk maakten voor de wet. »

Dank zij de geest van het verzet verdiende het Atheense volk zijn vrijheid. Zonder dit was Athene Athene niet geworden. Dit beschouwde men als het nationale feit van Griekenland. Dit sprak onmiddellijk tot iedereen. Het was om nooit te vergeten en het zou ook nooit vergeten worden. Want sindsdien kent men voorgoed het recht van verzet als een nationale juridische en zedelijke macht van de allerhoogste waarde.

De wijsgeren hebben zich daarna natuurlijk ook met de staatkundige vraagstukken bezig gehouden. Plato gaf zelfs een meesterlijke psychologische schildering van het leven van de tyran. Hij beschouwt hem voor de slechtste en de ongelukkigste mens op aarde. Al kon de toenmalige tyran in zijn vrije tijd nog geen detectieve-romannetjes lezen of zich in eigen kring films laten voordraaien, de schildering is zo algemeen menselijk en daardoor klassiek geworden, dat zij als het kenmerk moet worden opgevat voor de vraag of men in een bepaald geval al dan niet met een tyran te maken

heeft. Daarnaast werd door Plato een ontwikkelingsleer van de regeringsvormen opgezet, die door Aristoteles later voltooid is. Tyran en monarch werden door Aristoteles scherp onderscheiden. Goed is de vorst, die in het belang van de gemeenschap regeert.

De Romeinen, grote bewonderaars van de Griekse beschaving, verklaarden dat hun republiek gelijktijdig door een soortgelijk verzet tegen de koning Tarquinius Superbus tot stand was gekomen. Zij sloten zich aan bij de bewonderaars van de tyrannenmoord, ook hier door twee mannen verricht. Brutus en Collatinus werden de eerste consuls der republiek. Wie zich zou willen opwerpen tot alleenheerser, zou de geest van het recht tot verzet als van zelf opwekken. Dat heeft vele eeuwen later Gajus Julius Caesar ondervonden, die daarom ook door een tweemanschap vermoord werd, al bleek de alleenheerschappij thans niet te stuiten. Het volk riep de Caesar toch uit.

In de klassieke Oudheid was het recht tot verzet dus zowel de toegangspoort als de uitgang voor de staatkundige vrijheid. Het genoot de grootst denkbare verering. Geen wonder dat het in de christelijke beschaving is blijven voortleven. Ook daar heeft het steeds tot op de huidige dag een zeer belangrijke functie vervuld.

Aanvankelijk treedt met het verval van de Grieks-Romeinse beschaving een tijdperk van barbarisme in, waarin het Christendom een hogere en meer edele gezindheid tracht voor te houden en aan te kweken.

Augustinus, de grondlegger van deze nieuwe wereldbeschouwing, theologiseert en moraliseert, maar verdiept zich niet in staatkundige en juridische vraagstukken. Dan treden de duistere Middeleeuwen in, eeuwen van bijna geestelijke stilstand. Maar reeds voordat de Moorser Universiteiten van Spanje in de 12e eeuw vele werken van Aristoteles doen herontdekken in de Mohammedaans-Arabische beschaving, wordt het vraagstuk van de rechtmatigheid van het gezag in de staat in verband met de tyrannie reeds wederom uitvoerig besproken in het allereerste grote werk over de staatkunde, de Policraticus van John of Salisbury (1159).

Het vraagstuk van de bestrijding van het onrechtmatig overheidsgezag door middel van het recht van verzet heeft dan ook gedurende de loop der Middeleeuwen nog aan belangrijkheid gewonnen. Want zowel de staatkundige organisaties als de daarmede samenhangende maatschappelijke verhoudingen zijn organisch van aard geworden. Dit wil zeggen, dat zij bestaan uit een geheel van samen- of tegenwerkende krachten, dat tot een zeker onderling evenwicht zal moeten leiden. Een toenemende rechtsverscheidenheid tussen volken, landen en standen veroorzaakt voortdurend botsingen van rechtsovertuigingen en zucht tot het handhaven en bevorderen van eigen juridische en zedelijke overtuiging. Daarbij wordt aan de trouw afbreuk gedaan door het verzet. Keizer en paus, adel en steden, landstreek tegen landstreek, volk tegen volk betwisten elkaars recht en verzetten zich wederkerig in een geestelijke strijd om de macht. Veel van dit verzet mist ongetwijfeld het rechtskarakter, maar men kent dit er

des te gemakkelijker aan toe naarmate de toestand onzekerder is. Want de gedachte aan de souvereiniteit van het volk en van de contractuële grondslag van het overheidsgezag vinden in de Middeleeuwse toestanden ook bijzonder veel voedingsbodems.

Ongetwijfeld is er aan deze anarchie der meningen en onderlinge machtsverhoudingen achteraf een groot voordeel verbonden geweest, waartoe juist de opvatting van het recht van het verzet het meest heeft bijgedragen.

Deze onzekere rechtstoestand binnen een rijksverband of in een opkomende nationale staat, zoals Frankrijk, belet immers het intreden van een verstarring in vaste zeden, gewoonten en denkbeelden en laat daardoor de mogelijkheid open voor het intreden van een vooruitgang door verandering. De Middeleeuwen zijn dan ook geworden tot een tijdperk van overgang naar de periode der Moderne Geschiedenis. Daarin wordt de staatkundige machtsstrijd van de Middeleeuwen overwonnen door de instelling van een absoluut overheidsgezag, dat de eigenlijke staat doet ontstaan.

Voordien heeft Thomas van Aquino in de 13e eeuw, als grondlegger van de wereldbeschouwing van de tweede helft van de Middeleeuwen, de leer van het recht van verzet dan ook behandeld en aanmerkelijk verdiept. Want de toepassing van het recht van ongehoorzaamheid en van verzet kan immers aanleiding worden tot het ontstaan van een staatkundige onzekerheid en ontreding die het recht juist beoogt tegen te gaan. Hieruit blijkt hoezeer het recht van verzet in die periode ontaard en misbruikt was en hoe weinig er van het eigenlijke rechtsbestanddeel in al dat verzet was overgebleven.

Na de Middeleeuwen herhaalt zich de geschiedenis der Oudheid. Want het is wederom de burgerij die in de tijd van de herleving van de geest van de Oudheid de z.g. Renaissance, het absolutisme van de staat in het leven roept opdat het, door middel van door de burgerij betaald geld, orde en veiligheid in de staat zal stichten in het belang van handel en handwerk. Het is dus de burgerij der steden waarop de absolute vorsten in politiek opzicht steunen. Maar nu ontstaat ook terstond het recht van verzet in zeer zuivere, maar bijzondere vorm.

De moorden op grote schaal van de Bartholomeusnacht te Parijs (1572) doen van godsdienstige zijde verzet ontstaan tegen het optreden van de absolute staatsoverheid. Tegen een vorst die de voorschriften van de godsdienst en, die daardoor de godsdienstige overtuigingen aantast, zoals Catherina de Medici regerende voor de minderjarige Karel IX, ontstaat als van zelf verzet. Dit verzet wordt door een anomieme schrijver, die zich achter de naam Brutus verschuilt, in 1573 theoretisch uiteengezet en verdedigd. Hij onderscheidt daarbij verschillende fasen; ongehoorzaamheid, algemeen verzet, het recht om de vorst af te zetten, hem te doden en andere vorsten te hulp te roepen. Deze monarchomachie waarbij vele vorsten, zoals Hendrik III en IV van Frankrijk, de dood hebben gevonden, eindigde in het midden van de 17e eeuw met de terechtstelling van Karel I door het Engelse volk in 1649. Als steeds was het de leer van de volkssouvereiniteit,

waarop zij zich grondde. Katholieken en Calvinisten hingen haar toen aan. De Lutheranen beschouwden de vorst als het hoofd van de nationale kerk, waardoor ieder conflict tussen kerk en staat uitgesloten was. Er is geen ander gezag dan van God. Ieder recht van verzet tegenover de vorst is uitgesloten. Hoe zwaar dit ook wordt, men kan slechts verdragen en bidden.

Deze herleving van het recht van verzet, als voortzetting van het vraagstuk van de verhouding van kerk en staat in de Middeleeuwen, heeft niet nagelaten het opkomend absoluut gezag met schrik te vervullen. Men haast zich hiertegenover de goddelijkheid van het overheidsgezag te verkondigen, om bij de onderdanen het politiek conflict tussen godsdienst en staatkunde te doen verdwijnen. Maar niet lang zal de rust duren. Want in de achttiende eeuw zal de leer van de volkssoevereiniteit wederom opduiken en de geest van verzet voeden tegen het absolutisme, het zal recht van revolutie tegenover een gezag opeisen, dat geen rechtsmacht tegenover zich erkende, op grond van zijn aangenomen goddelijke oorsprong.

Nu is het geen godsdienstige beweging, maar een nationale beweging. De staatsvolken worden zich tegen het einde van de 18e eeuw hun nationale samenhang bewust, een proces dat reeds omstreeks 1200 in Europa was aangevangen. Het redelijk denken tracht hier te leiden, maar het gevoel overheerst. De geest van verzet, als het hoogste recht beschouwd, doet het gevoel van staatsburgerschap ontstaan, verwekt een nationale beleving die zich wil uiten door het zingen van zo juist gemaakte volksliederen. In de strijd van verzet wordt het nationale volkslied geboren, dat slechts van verzet en bewustwording van eigen staatsvolk getuigt.

* * *

Hiermede zijn slechts heel enkele, maar zeer belangrijke voorbeelden gegeven van het recht van verzet in de loop van de Europese geschiedenis. Van volledigheid kan natuurlijk geen sprake zijn. Want het betreft een verschijnsel van algemeen menselijk karakter. Schier ieder volk bezit zijn helden in dit opzicht en vereert in hen tegelijk zich zelf en zijn geschiedenis. Hun optreden spreekt terstond tot iedereen en wordt terstond begrepen. Het leeft als van zelf voort in de nationale geschiedenis. De laatste wereldoorlog heeft in alle naties vele voorbeelden opgeleverd. Daardoor is het verschijnsel actueel en spreekt het uit ervaring onmiddellijk tot ons. Zelfs als wij gewend zijn het staatkundig en maatschappelijk leven juridisch te beschouwen. Zodra wij ons echter dit bewust zijn, rijst als van zelf de vraag in ons, welk karakter dit recht van verzet wel bezit, dat zo machtig ons denken in beslag neemt.

Allereerst dient te worden opgemerkt, dat de man van het verzet een geestesheld is. Ware dit niet het geval er zou nimmer van een recht van verzet sprake kunnen zijn. Hij wordt geleid, zo niet medegesleept door een overtuiging die niet slechts zijn persoonlijke opvatting is, maar die gedeeld wordt

door het volk, of het volksdeel waartoe hij behoort. Die overtuiging leidt hem tot een daad, of tot daden, die bij anderen die overtuiging wakker roepen of versterken. Die overtuiging draagt tegelijk een redelijk en een emotioneel karakter. Dit laatste, het gevoelsbestanddeel, verleent aan de verzetsopvatting een absolute waarde. Het is een absolute, totale beleving. Er valt niet te aarzelen, een voor of tegen af te wegen, een bedenking of beperking te uiten of enig voorbehoud te maken. Wie zulks doet staat buiten de geest van het verzet. Hij leeft niet mede met en in de strijd. Zelfkritiek kent het verzet niet. Het waardeert in een ten top gevoerde oorlogsstemming van vóór of tegen. Het eist alles voor zich en miskent alles van de tegenstander. Wat het doet, beschouwt het dus onomwonden voor recht, voor de hoogste gerechtigheid. Zoals gezegd, erkent het daartegenover geen enkel recht, terwijl het zich zelf tot alles gerechtigd acht. Hetgeen anders diefstal, geweldpleging, doodslag of moord heet, geschiedt nu onbeperkt en naar vrij inzicht van de daders en ondervindt daarbij grenzeloze bewondering. Niet alleen rechtens, maar ook moreel, ook zedelijk, bewondert men slechts de dapperheid, om niet te zeggen de vermetelheid, maar het stellen van eigen vrijheid en leven in de waagschaal voor de gezamenlijke overtuiging. Want zonder hetgeen waarvoor men strijdt, dus zonder die bewuste geestelijke goederen, wordt het leven van weinig of geen waarde meer beschouwd. Daarom wordt een strijd gestreden, die naar eigen rechtsbewustzijn of rechtsgevoel van de allerhoogste waarde wordt geacht.

Maar zelfs bij deze absolute overtuiging, waarbij men zich tot alles gerechtigd acht, gedreven als men wordt door een totale bezieling voor het allerhoogste ideaal blijft het niet. Ook in eigen kring wordt de kleinste belemmering als onrechtmatig gevoeld. Want men eist volledige geheimhouding en bescherming tegenover de tegenstander. Inbreuk hierop, wenst men vroeg of laat als onrecht te zien straffen. Dit recht voert als het ware een heilige oorlog, die een mystische trek verkrijgt, door de grote geestesspanning, waarin men geregeld verkeert. De verzetsman zal men moeten beschouwen als de ware man voor de toekomst. Hij is de bevrijder in optima forma. Hem zullen de hoogste en meest verantwoordelijke functies in de staat moeten worden toegekend, wanneer de overwinning zal zijn behaald. Aan hem is deze overwinning immers te danken. Niet uit dankbaarheid alleen zal zulks dienen te geschieden. Hij is daarvoor immers de aangewezen man, d.w.z. degene die door zijn nationale, zedelijke en geestelijke eigenschappen getoond heeft eigen persoon met de gemeenschap te vereenzelvigen, zo niet eigen persoon te veronachtzamen, zodra het gemeenschapsbelang dit vereist. Daarvoor heeft hij bij zich zelf alles op het spel gezet.

Maar dan heeft deze collectieve gerechtigheidsmystiek het punt van haar hoogste extase bereikt. De plotselinge ontvullende inzinking moet volgen, nu zij haar sociale draagwijdte geestelijk wil overschrijden. De geest van het normale leven keert terug. De geest van het verzet wordt niet vergeten en zijn helden blijven in gedachte en op herdenkings-

dagen vereerd. Want de morele eigenschappen van de verzetsman zijn desondanks niet alles voor staat en maatschappij. Naast zijn voortreffelijke karaktereigenschappen blijkt hij in vele ambten te kort te schieten in deskundigheid, indien hij deze niet reeds vóór de strijd bezat. Het wordt tragisch om te bemerken, dat gezindheid alleen in het hedendaagse leven niet toereikend is. Gehele nationale en zedelijke hergeboorte, in de geest van het verzet, blijkt dan ook niet mogelijk. Oude tradities, doordrenkt van deskundige bekwaamheid gaan het weer overal winnen van enthousiaste vernieuwers. Veel van het oude keert weer terug en de meeslepende bezieling verdwijnt langzamerhand voor het terugkerende koele rustige verstand, dat, evenals voorheen, bij het vaststellen van de rechtsovertuiging wikt en weegt op de weegschaal van Themis en dat onder het bewustzijn, dat geen mensenwerk volmaakt kan wezen, zich niet te min voortdurend blijft inspannen om het allerbest mogelijke te geven. Een geheel andere psychologische toestand is wederom ingetreden, waarbij zelfs tegen de verzetslieden het «*audiat et altera pars*» wordt toegeroepen. De zielsverrukking, die de mens een tijd naar het absolute, het allerhoogste scheen mede te voeren, ook in de beleving van de gerechtigheid, blijkt verdwenen te zijn. De drang naar het allerhoogste is gebleven, maar dit allerhoogste wordt langs een geheel andere, hoewel ook een heel oude en beproefde weg gezocht, die in rustige, langdurige tijden die eerste weg voor niet meer dan een beleving van waan houdt.

Maar zal een volledige terugkeer mogelijk zijn na de beleving van zulk een drama. Zal de vroegere onpartijdigheid, allereerste voorwaarde voor het recht, geheel terugkeren. Het valt te betwijfelen. Want wie vóór de oorlog het een humanitair en moreel bezwaar vond, dat de piloot in het burgerlijk luchtverkeer in oorlogstijd bommen zou moeten werpen op steden en mensen, die stelde bij zich zelf vast, zodra de oorlogstoestand was ingetreden, dat dit juist een van de meest voldoening schenkende bezigheden was. De verering die deze oorlogshelden verdienen, maakt terugkeer tot de vroegere waarderingsmaatstaf volkomen onmogelijk. Het «*sum cuique tribuere*» is op een ander niveau komen te liggen.

De rechtsovertuiging van het verzet en van de weerstand is algemeen menselijk, van alle tijden en plaatsen, klassiek. Men zou haar natuurrechtelijk van aard kunnen noemen, zo niet alleen de menselijke geest, niet de natuur, het recht kende. Zij is algemeen menselijk. Toch behoort zij niet tot het normale geestesbezit van de mens. Zij bezit integendeel zeer bijzondere psychologische voorwaarden in mens en maatschappij. Zijn die aanwezig, dan treedt zij terstond, als van zelf, op, verdrijft alle vroegere rechtsopvattingen en heerst in absolute vorm, totdat haar tijd van vertrek gekomen is.

De rechtsovertuiging van het verzet, zoals zij sedert het tot standkomen van de Griekse democratie in de geschiedenis der volken en in de theorie van godsdienst en wetenschap is blijven leven, toont ons aan, hoezeer het denken over het recht, de rechtsopvatting, zowel in staat, volk en mens afhankelijk is van het historisch gebeuren, waarin men

leeft. Recht en leven zijn onverbreekelijk met elkaar verbonden. Wisselend is de taak, die het leven aan het recht stelt en de vorm die het wil, dat het recht zal aannemen. Want het recht wordt niet ter wille van zich zelf opgespoord, maar ter wille van de taak, die het in het leven heeft te vervullen. Daarvan laat Aristoteles dan ook afhangen, of een regeringsvorm recht of onrecht is, monarchie of tyrannie, aristocratie of oligarchie, republiek of democratie, gezond of ontaard, d. w. z. ter wille van hetgeen waarover geregeerd wordt, of ter wille van de regeerder zelf.

Het denken over het recht, in wijsbegeerte en wetenschap, met Aristoteles in die richting ontwikkelen, d.w.z. het recht bepalen en zoeken in verband met de sociale toestanden, veronderstelt een

vergevorderd stadium van ontwikkeling van de algemene kennis van mens en maatschappij en dus van psychologie en sociologie, die ons bij het zoeken en vinden van de juiste rechtsoordelen zal moeten bevrijden van geestelijke invloeden, die wij nu nog slechts min of meer onbewust ondergaan.

Het recht van het verzet is daar een voorbeeld van. Het komt voort uit de geestelijke sfeer van een volksgemeenschap, die zich bewust is dat zij zich in een noodtoestand bevindt, terwijl zij rehtens en zedelijk overtuigd is, zich door gezamenlijke kracht van geest en lichaam met alle mogelijke middelen daaruit te moeten bevrijden. Zij kent daardoor slechts één, onmiddellijk ieder voor ogen staand doel. Het recht van verzet is daardoor de spontane uiting van een noodrecht.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1ste Kamer. — 24 April 1947.

Voorzitter : M. Soenens.

Raadsheer-Verslaggever : M. Fauquel.

Advocaat-generaal : M. Colard.

I. SYNALLAGMATISCHE OVEREENKOMSTEN. — EXCEPTIO NON ADEMPLETI CONTRACTUS. — BESTAAN EN GEVOLGEN. — BEWIJS DER EXCEPTIE. — ART. 1315 AL. 2, B.W.

II. PROCEDURE. — ART. 464 W.B.R. — NIEUWE EIS IN BEROEP. — GEEN VERWEER TEGEN HOOFDEIS. — NIET ONTVANKELIJK.

III. MIDDELEN TOT VERBREKING. — NIET BEANTWOORDING VAN CONCLUSIES. — ARREST BESLISSENDE DAT EEN NIEUWE EIS NIET ONTVANKELIJK IS. — GEEN CONCLUSIE OM STAANDE TE HOUDEN, DAT DE NIEUWE EIS EEN VERWEER UITMAAKT TEGEN DE HOOFDEIS.

IV. MOTIVERING VAN VONNISSEN EN ARRESTEN. — ARREST BESLISSENDE DAT DE EIS, ENKEL OMDAT HIJ NIEUW IS, NIET ONTVANKELIJK IS. REDEN DER BESLISSING ZONDER DUBBELZINNIGHEID VERMELD. — GELDIGE MOTIVERING.

I. In de synallagmatische overeenkomsten bestaat de exceptio non adimpleti contractus van rechtswege; elke contractant is gerechtigd de uitvoering van zijn verbintenis op te schorten zolang de medecontractant in gebreke blijft de zijne uit te voeren.

Wie deze exceptie inroept moet, overeenkomstig art. 1315 al. 2, B.W., het feit bewijzen, dat de schorsing van zijn verbintenis heeft teweeggebracht.

II. Een nieuwe eis in beroep is, krachtens art. 464 W.B.R., slechts ontvankelijk wanneer hij een verweer tegen de hoofdeis uitmaakt.

III. Wanneer de bestreden beslissing vaststelt, dat de ingediende eis een nieuwe eis is en wanneer geen conclusies werden genomen om staande te houden, dat deze eis een verweer tegen de hoofdeis uitmaakt, heeft de bestreden beslissing het geloof niet kunnen schenden, dat aan die conclusies dient gehecht noch het verwijt kunnen oplopen ze op dat punt zonder antwoord te hebben gelaten.

IV. De rechter, door te verklaren, dat de eis enkel omdat hij nieuw is, niet ontvankelijk is, doet zonder dubbelzinnigheid de redenen van zijn beslissing kennen, redenen, die al waren zij verkeerd, aan de vereisten van art. 97 der Grondwet voldoen.

De Want t / N. V. Compagnie Belge des Couleurs et Vernis Valentine.

Gelet op het bestreden arrest op 19 Februari 1944 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel : schending van artikelen 1101, 1102, 1131, 1145, 1146, 1184, 1315 en 1319 van het Burgerlijk Wetboek, en van de bewijskracht der besluiten in beroep van eiser;

Eerste tak : doordat het bestreden arrest, zonder te betwisten dat verweerster in verbreking tekort was gekomen aan haar contractuele verplichting een maandelijks vergoeding aan eiser uit te keren, en na vastgesteld te hebben dat zij geweigerd had deze vergoeding te betalen;

beslist heeft dat gezegde eiser aan wie verweerster verweet zijn hieraan beantwoordende verplichting van niet-mededinging niet te hebben uitgevoerd en van wie zij, uit hoofde hiervan schadevergoeding eiste, niet gerechtigd was tegen deze vordering de exceptio non adimpleti contractus in te roepen, om reden dat hij niet voorafgaandelijk verweerster in gebreke had gesteld haar verplichtingen tegenover hem na te komen;

wanneer de oorzaak der verbintenissen welke uit een wederkerig contract voor iemand voortspruiten in de beantwoordende verbintenissen bestaat, welke uit dat contract voor de tegenpartij voortspruit;

wanneer, bijgevolg, eiser de verplichting niet had zijn verbintenis uit te voeren zo lang verweerster naliet de hare uit te voeren;

wanneer geen enkele wettelijke bepaling hem tot een voorafgaandelijke ingebrekestelling verplichtte, daar zulks ten hoogste kon vereist worden voorafgaandelijk aan een vordering in verplichte uitvoering of schadevergoeding, welke eiser zelf zou hebben ingesteld — hetgeen in casu het geval niet was;

wanneer in alle geval de voorafgaandelijke ingebrekestelling niet vereist is telkens als de schuldenaar zijn inzicht niet te betalen reeds te kennen heeft gegeven;

Tweede tak: doordat het bestreden arrest beslist heeft dat eiser in verbreking had moeten bewijzen dat verweerster, alhoewel aangemaand, hare verbintenissen wederrechtelijk niet was nagekomen;

wanneer het de partij is, welke de betaling moet doen, die de betaling moet bewijzen;

Derde tak: doordat het bestreden arrest bevestigd heeft dat de exceptie non adimpleti contractus, door eiser in verbreking opgeworpen, niet gegrond was, bij gemis aan ingebrekestelling van verweerster door eiser;

wanneer de besluiten in beroep van eiser in verbreking, welke een vordering tot ontbinding en een exceptie non adimpleti contractus bevatten, gegrond op het niet nakomen door verweerster van haar verplichtingen, als een aanmaning en een ingebrekestelling moeten worden uitgelegd:

Overwegende dat het bestreden arrest, zonder uit dien hoofde bestreden te zijn, vaststelt: 1° dat als onbetwist tussen partijen vaststaat dat, niettegenstaande zijn verbintenis zich te onthouden van elke mededinging gedurende de twee jaren vanaf de verbreking der overeenkomst (artikel 7, lid 1), dit wil zeggen vanaf 19 November 1938, appellant thans aanlegger in verbreking, op 9 Januari 1939 in dienst bij een mededingende firma trad; 2° dat de eis door verweerster, oorspronkelijk aanlegster, ingesteld er toe strekt de betaling te bekomen van de som van 46.315,50 fr., berekend overeenkomstig artikel 8 van het contract, luidende als volgt: « Au cas où, après la cessation du contract, Mr De Want manquerait aux obligations stipulées aux articles ... 7, la Cie Valentine serait en droit d'exiger le versement par lui, à titre de clause pénale, d'une indemnité égale à douze fois la somme mensuelle moyenne qu'il aura touchée depuis le début du présent contrat au titre de son appointement fixe et de sa commission (article 4, al. A et B) »; 2° dat tegen die eis aanlegger opwerpt dat verweerster hem de maandelijkse vergoeding niet betaald heeft door artikel 7, lid 2 en volgende bepaald, als volgt: « Corrélativement pour faciliter à Mr. De Want la recherche d'un emploi en dehors de ses spécialités la Cie Valentine lui consent les avantages suivants: Toutes les fins de mois, pendant les six premiers mois de résiliation, elle lui versera une somme représentant le quart de ce qu'il aura touché en moyenne mensuellement depuis le 31 janvier 1938 au titre de son traitement fixe et de sa commission ordinaire » (article 4, al. A et B); 4° dat aanlegger de exceptio non adimpleti contractus tegenstelt en aanvoert dat hij noodgedwongen de bediening van makelaar in de mededingende firma aanvaard heeft, dat geïntimeerde weigerde hem de sommen te betalen, welke zij zich verbonden had hem uit te keren op het einde van ieder der zes maanden volgende op zijn uittreden uit haar dienst;

Wat het eerste onderdeel van het middel betreft:

Overwegende dat de «exceptio non adimpleti contractus» in de wederkerige contracten van rechtswege bestaat; dat ze elke partij toelaat de uit-

voering van haar verbintenis te schorsen en aldus haar eigen prestaties te staken, zo lang haar medecontractant in gebreke blijft de zijne na te leven;

Overwegende, echter, dat hij die aanlegger is op de exceptie, deze inroept, en beweert voorlopig bevrijd te zijn, overeenkomstig artikel 1315, al. 2, van het Burgerlijk Wetboek, het feit moet bewijzen dat de schorsing van zijn verbintenis heeft teweeggebracht;

Overwegende dat aanlegger dus moest bewijzen dat de verwerende vennootschap in gebreke was gebleven de haar door de overeenkomst opgelegde prestaties uit te voeren;

Doch overwegende dat het bestreden arrest in het licht stelt dat de aanlegger, door in dienst te treden bij een mededingende firma, aan zijn uit het contract ontstane verbintenissen is tekort gekomen, en, daardoor, de uitvoering van de betwiste overeenkomst definitief onmogelijk heeft gemaakt;

Overwegende dat deze vaststelling volstaat om de beslissing van de rechter te rechtvaardigen; dat er dus geen aanleiding toe bestaat, na te gaan of aanlegger, om op doeltreffende wijze de exceptie van niet-uitvoering te kunnen inroepen, de verweerster noodzakelijk moest in gebreke stellen; dat het eerste onderdeel van het middel, dat hierop een ontkenkend antwoord staande houdt, bijgevolg, van belang ontbloomt is;

Wat het tweede onderdeel van het middel betreft:

Overwegende, dat, zoals de verwerende vennootschap het doet opmerken, « het twistpunt niet was te weten of de vergoeding, al dan niet, betaald werd, doch of aanlegger, alvorens de vergoeding waarvan spraak, te hebben ontvangen, gerechtigd was het beding van niet-mededinging te schenden »;

Dat het middel in dit onderdeel dus niet dienend is;

Aangaande het derde onderdeel:

Overwegende dat dit onderdeel van het middel, zoals hiervoren werd gezegd, van belang ontbloomt is;

Over het tweede middel: schending van artikel 97 der Grondwet, van artikel 464 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, en van de bewijskracht van de besluiten van eiser voor het Hof van Beroep;

doordat het bestreden arrest, na eenvoudig te hebben vastgesteld dat eiser in verbreking een tegeneis had ingesteld strekkende tot de ontbinding van het beding van niet-mededinging, welke niet aan de eerste rechter onderworpen werd, en zonder te onderzoeken of deze tegeneis een verweer uitmaakt tegen de hoofdeis, de tegeneis onontvankelijk heeft verklaard;

wanneer artikel 464 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging bepaalt dat geen nieuwe eis in beroep mag ingesteld worden tenzij wanneer de nieuwe eis een verweer uitmaakt tegen de hoofdeis;

wanneer het uit de besluiten van eiser voor het Hof van Beroep blijkt dat de tegeneis strekkende tot ontbinding van het beding van niet-mededinging een verweer uitmaakte tegen de hoofdeis strekkende tot de toepassing van gezegd beding van niet-mededinging;

en in subsidiaire orde wanneer het uit de bewoordingen van het bestreden arrest onmogelijk is uit te maken of de rechters ten gronde hebben willen beslissen dat in casu de tegeneis van eiser in verbreking geen verweer uitmaakte tegen de hoofdeis ofwel of zij deze vraag beschouwd hebben als van geen belang, en zonder invloed op de ontvankelijkheid van gezegde tegeneis, hetgeen aan Uw Hof niet toelaat te bepalen op welk juridisch stelsel de rechters ten gronde hun beslissing hebben willen staven, en aldus een schending uitmaakt van artikel 97 der Grondwet :

Overwegende dat het bestreden arrest vaststelt dat niet betwist wordt dat de door aanlegger ingediende eis, een nieuwe eis is; dat het uit die vaststelling afleidt dat dergelijke eis niet ontvankelijk is;

Overwegende dat, daar aanlegger geen conclusies heeft genomen om staande te houden dat zijn eis een verweer uitmaakt tegen de hoofdeis, de bestreden beslissing het geloof niet heeft kunnen schenden dat aan die conclusies dient gehecht, noch het verwijt heeft kunnen oplopen ze op dat punt zonder antwoord te hebben gelaten;

Dat, anderzijds, de rechter, door te verklaren dat die eis, enkel omdat hij nieuw is, niet ontvankelijk is, zonder dubbelzinnigheid de redenen van zijn beslissing doet kennen, redenen die, waren ze verkeerd, dus voldoen aan de vereisten van artikel 97 der Grondwet;

Dat het middel noch in hoofdorde, noch in bijkomende orde kan aangenomen worden;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten en tot een vergoeding van 150 frank jegens verweerster.

HOF VAN VERBREKING

2de Kamer. — 27 Mei 1946.

Raadsheer-Verslaggever : M. Vitry.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

I. BELASTINGEN OP DE INKOMSTEN. — BETEKENIS VAN DE WOORDEN « KADAстраААЛ INKOMEN » VAN ART. 52, PAR. 2, LITT. A. — INKOMSTEN VAN IN BELGIE GELEGEN ONROERENDE GOEDEREN.

II. BELASTINGEN OP DE INKOMSTEN. — INKOMSTEN VAN IN NEDERLAND GELEGEN ONROERENDE GOEDEREN. — WETTELIJK VRIJGESTELD VAN DE CEDULAIRE BELASTING IN BELGIE KRACHTENS INTERNATIONAAL VERDRAG VAN 20 FEBRUARI 1933. — INKOMSTEN REEDS AANGESLAGEN IN DEN ZIN VAN ART. 52, PAR. 2, LITT. B.

I. De in art. 52, par. 2, litt. a der samengeschatelde wetten op de inkomstenbelastingen gebruikte, woorden « kadastraal inkomen » hebben betrekking op de inkomsten van de in België gelegen onroerende goederen; de inkomsten van de in het buitenland gelegen onroerende goederen worden er niet mede bedoeld.

II. De inkomsten van onroerende goederen, gelegen in Nederland en toebehoorend aan een in België gedomicilieerd persoon, zijn, ofschoon belastbaar ingevolge

art. 14, par. 1 der samengeschatelde wetten, van de cedulaire belasting in België, krachtens het Internationaal Verdrag op 20 Februari 1933 tusschen België en Nederland gesloten, vrijgesteld. Deze inkomsten, alhoewel belastbaar in den staat waar de goederen gelegen zijn, moeten als reeds aangeslagen inkomsten beschouwd worden, overeenkomstig art. 52, par. 2, litt. b der samengeschatelde wetten.

Cie néerlandaise de l'Azote t/ Beheer van Financiën.

Gelet op het bestreden arrest op 10 Februari 1943 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel : schending van artikelen 14, 25, § 1, 27, 52 der wetten op de inkomstenbelastingen samengeschateld door Koninklijk Besluit d.d. 12 September 1936; 1, 2, 3 van het op 20 Februari 1933 tusschen België en Nederland gesloten internationaal verdrag, waarvan de goedkeuring op 6 Augustus 1935 gewisseld werd en dat op 1 Januari 1934 in werking is getreden;

Overwegende dat het bestreden arrest terecht beslist dat het inkomen van de bedrijfsimmobilien, waarvan de aanlegster vennootschap van Belgisch recht met haar maatschappelijken zetel in België, eigenares is in Nederland, niet kan beschouwd worden als reeds aangeslagen inkomen luidens artikel 52 § 2 litt. a van de op 12 September 1936 samengeschatelde wetten, omdat het door die bepaling bedoeld kadastraal inkomen dit is van in België gelegen onroerende goederen;

Overwegende, inderdaad, dat in de samengeschatelde wetten op de inkomstenbelastingen de woorden « kadastraal inkomen » een kadastraal inkomen aanduiden bepaald door het bestuur van het kadaster, inkomen dat, bijgevolg, als bron heeft een in België gelegen goed (wetten samengeschateld op 12 September 1936, artikel 5 §§ 1 en 4, artikel 10, art. 40 litt. a, artikel 61 § 1 litt. c en d);

Dat het verslag aan den Koning waarvan het besluit n° 203 van 27 September 1935 is voorafgegaan, besluit dat bij zijn artikel 4, artikel 52 der samengeschatelde wetten gewijzigd en aangevuld heeft, met ondubbelzinnige bewoordingen de door het bestreden arrest aangenomen interpretatie bekrachtigt;

Doch overwegende dat het bestreden arrest daarna beslist dat de inkomsten van de onroerende goederen van de aanlegster, in Nederland, niet kunnen beschouwd worden als inkomsten welke reeds aangeslagen werden in den zin van artikel 52 § 2 litt. b van de hierboven vermelde samengeschatelde wetten, omdat die inkomsten in België « niet belastbare » inkomsten zijn en geenszins, zooals de aanlegster staande houdt, inkomsten welke van de cedulaire belasting in België « wettelijk vrijgesteld » zijn;

Overwegende dat die beslissing de in het middel aangeduide bepalingen schendt;

Overwegende dat artikel 14 § 1 der op 12 September 1936 samengeschatelde wetten, zonder onderscheid noch voorbehoud, beschikt dat de belasting, te weten de mobiliënbelasting, van toepassing is op de inkomsten van onroerende goederen gelegen in het buitenland;

Overwegende, wel is waar, dat, luidens artikel 3

§ 1 van het verdrag op 20 Februari 1933 tusschen België en Nederland gesloten en door de wet van 2 Juni 1934 goedgekeurd, de opbrengst van onroerende goederen, die overeenstemt met hun werkelijke of veronderstelde huurwaarde, jegens den in artikel 1 van het verdrag aangeduiden belastingplichtige, « uitsluitend belastbaar is in de Staat waar deze goederen gelegen zijn », dat noch dit verdrag noch deze wet artikel 14 § 1 van de op 12 September 1936 samengeschatte wetten hebben ingetrokken;

Overwegende dat de betwiste inkomsten van de aanlegster aangeslagen zijn door een Belgische wetsbepaling waarbij een belasting wordt gevestigd, te weten, door het hierboven aangeduid artikel 14 § 1; dat, zoo ze niettemin aan die belasting ontsnappen, het niet is omdat artikel 14 § 1 ze niet voorziet, doch enkel omdat een bijzondere bepaling — het internationaal verdrag d.d. 20 Februari 1933 goedgekeurd door de wet van 2 Juni 1934 — de bij de samengeschatte wetten gevestigde belasting er niet toepasselijk op maakt;

Dat het dus, in strijd met wat het bestreden arrest beslist, over inkomsten gaat, belastbaar luidens artikel 14 § 1 der samengeschatte wetten, doch van die belasting wettelijk vrijgesteld door een bijzondere bepaling;

Overwegende dat die overwegingen, ten andere, een bekrachtiging vinden in het verslag aan den Koning het besluit nr 14 van 3 Juli 1939 voorafgaande, besluit dat, in zijn artikel 13, artikel 42 § 1 der samengeschatte wetten heeft aangevuld, dat dit verslag, bedrijfsinkomsten bedoelende in het buitenland verkregen en in het buitenland alleen belast krachtens een internationaal verdrag, ze « inkomsten verkregen in het buitenland en vrijgesteld ingevolge een overeenkomst » heet;

Waaruit volgt dat het middel gegrond is;

Over het tweede middel: schending van artikelen 97 der Belgische Grondwet; 3 van de wet d.d. 18 Januari 1939; 1, 2, 14, 15, 21 der bij Koninklijk Besluit d.d. 12 September 1936 samengeschatte wetten op de inkomstenbelastingen; 2, 1319, 1320, 1322, 1323 van het Burgerlijk Wetboek;

doordat het bestreden arrest als normale toewijzing van de betwiste dividenden door de aanlegster aan haar aandeelhouders op 5 December 1938 uitgekeerd, beschouwd heeft de beslissing van de door de vennootschap op 2 Mei 1939 gehouden algemeene vergadering, en, bijgevolg, deze beweerde toewijzing als wettelijk getroffen verklaard heeft door de hierboven aangeduide bepaling van art. 3 van de wet d.d. 18 Januari 1939 in het tijdsbestek van 21 Januari 1939 tot 20 Januari 1940;

dan wanneer, enerzijds, de beslissing van een algemeene vergadering door zichzelf de toewijzing van een dividend niet zou kunnen uitmaken in den zin van de fiscale wet, die de werkelijke ter beschikkingstelling van den genieër eischt; en, anderzijds, de betaalbaarstelling op 5 December 1938 geenszins abnormaal was, het arrest zich, ten andere, er van onthoudende ze aldus te heeten; die betaalbaarstelling van een tusschengevoegd dividend werd verricht zooals tevoren reeds gebeurd was en in het kader van art. 20 van de maatschappelijke statuten;

het arrest heeft, alzoo, de hiervoren aangeduide artikelen geschonden van de wet d.d. 18 Januari 1939 en van de samengeschatte wetten op inkomstenbelastingen; het heeft geen antwoord verstrekt op het middel betreffende het normaal karakter van de uitkeering d.d. 5 December 1939 (artt. 1319, 1320, 1322, 1323 van het Burgerlijk Wetboek); de reden gesteund op de bij de beslissing d.d. 2 Mei 1939 van de algemeene vergadering gedane toewijzing, dan wanneer deze laatste op 5 December 1938 werkelijk had plaats gehad op een wijze welke het arrest niet abnormaal heet, een strijdige reden uitmaakt wat gelijk staat met gebrek aan reden (artikel 97 der Grondwet);

Overwegende dat het bestreden arrest in feite vaststelt dat de eischende vennootschap op 5 December 1938 is overgegaan tot de uitkeering aan haar aandeelhouders van een tusschengevoegd dividend; dat niet betwist wordt dat die uitkeering door de algemeene vergadering slechts op 2 Mei 1939 werd goedgekeurd;

Overwegende dat het arrest niet beslist dat de beslissing van de algemeene vergadering d.d. 2 Mei 1939 door zichzelf de toewijzing van een dividend in den zin van de fiscale wet uitmaakt; dat het beslist dat, daar een tusschengevoegd dividend aan de aandeelhouders op 5 December 1938 werd toegewezen, doch daar die toewijzing door de algemeene vergadering slechts op 2 Mei 1939 werd goedgekeurd, de toewijzing van het dividend slechts op dien datum normaal is geworden in den zin van die woorden in artikel 3 van de wet van 18 Januari 1939;

Overwegende overigens, dat uit het arrest wordt afgeleid dat het Hof van Beroep geacht heeft dat de uitkeering van een tusschengevoegd dividend aan de aandeelhouders van een naamloze vennootschap, zolang ze door de algemeene vergadering niet was goedgekeurd geweest aan de aandeelhouders geen recht toekende en, bijgevolg, niet de normale toewijzing uitmaakte voorzien bij het hiervoren aangeduid artikel 3; dat aldus het arrest de conclusies van de aanlegster beantwoord heeft;

Dat het middel in zijn beide onderdeelen feitelijken grondslag mist;

Om die redenen:

Verbreekt het bestreden arrest doch in zoover slechts het de aanlegster heeft afgewezen van haar verhaal tegen de beslissing van den directeur der directe belastingen waarbij, om de mobiliënbelasting van de dienstjaren 1938 en 1939 te vestigen, geweigerd wordt het inkomen van de onroerende goederen welke de aanlegster in Nederland bezit af te trekken, en voor zoover het de aanlegster tot al de kosten veroordeeld heeft;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van het Hof van Beroep te Brussel en dat melding er van zal gemaakt worden op den kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Verwijst de zaak aldus omschreven naar het Hof van Beroep te Gent;

Veroordeelt de aanlegster en het verwerend beheer ieder tot de helft der kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

5 Maart 1947.

Voorzitter: M. Byvoet.

Rechters: M.M. Van Soest en Pexsters.

Pleiters: Mrs Requilé en Willems.

PROCEDURE. — RECHTERLIJKE MACHTIGING VAN DE GEHUWDE VROUW. — OMVANG DEZER MACHTIGING T.O.V. EEN VEREFFENING EN DEELING EENER NALATENSCHAP.

Art. 861 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering beoogt enkel het geval van de gehuwde vrouw, die zich wil doen machtigen om als eischende partij hare rechten uit te oefenen. Wanneer zij als verwerende partij gedagvaard is, wordt de door de Rechtbank te verlenen machtiging een eenvoudige formaliteit.

De rechterlijke machtiging is beperkt tot de handeling, of tot een ondeelbaar geheel van handelingen, waartoe zij gevraagd werd. T.o.v. een vereffening en deeling eener nalatenschap strekt zij zich uit tot het ontvangen der gelden, tot het afleveren van kwijtingen en zelfs tot het geven van handlichtingen.

Mievis en cs. t / Mievis en Xgignesse.

Gezien de geregistreerde dagvaarding van deurwaarder Philips, te Tongeren, de dato 10 Februari 1947;

Overwegende, dat tweede verweerder, alhoewel behoorlijk gedagvaard, ten einde zijne echtgenoot, eerste verweerder, te machtigen en bij te staan, niet verschijnt en dientengevolge partijen aanvragen dat het de Rechtbank zou behagen de gehuwde vrouw te machtigen in rechte op te treden, dat dit verzoek dient te worden ingewilligd;

Overwegende immers, dat eerste verweerder bekend gescheiden te leven van haren man, die verstek doet en bijgevolg de hem gevraagde machtiging te geven; dat zij dan ook vraagt om door de Rechtbank gemachtigd te worden niet alleen om in rechte te staan, maar ook om zonder bijstand van haar man alle sommen op te trekken, voortkomende uit het te gelde maken van haar deel in de nalatenschap harer ouders; alle noodige akten te tekenen, geldige kwijting te geven, zelfs zoo nodig, handlichting van hypothecaire inschrijvingen;

Overwegende, dat de rechtspleging tot maritale machtiging, voorzien bij artikel 861 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, enkel het geval beoogt waarin de vrouw zich wil doen machtigen om hare rechten uit te oefenen en bijgevolg als aanlegster optreedt, doch dat zij niet gehouden is haar toevlucht te nemen tot deze rechtspleging, wanneer zij, zooals hier, als verweerder terecht staat;

Overwegende, dat in dat geval de machtiging door de Rechtbank te verlenen, slechts een eenvoudige formaliteit wordt (De Page, I, n° 746) die de bepaalde handeling dekt, waartoe de machtiging gevraagd wordt, alsmede deze welke ermede een ondeelbaar geheel vormen (De Page, I, n° 747);

Overwegende, dat het voltrekken der vereffening en deeling enkel geschieden kan door het optrekken der gelden, die het deel van eerste verweerder uit-

maken, door het afleveren van kwijtingen, zelfs door het geven van handlichtingen, met dit voorbehoud nochtans dat zij het beheer der gemeenschap, dat aan den echtgenoot blijft toebehooren, niet mogen schaden (artikel 1426);

Overwegende, dat de eisch strekt tot het bekomen der verrekening, vereffening en verdeeling betreffende de onroerende goederen, voortkomende uit de nalatenschap die is opengefallen door het afsterven der echtgenooten Mievis-Laporte, goederen die partijen in onverdeeldheid bezitten en in de dagvaarding nader omschreven;

Overwegende, dat voormelde onroerende goederen niet voeglijk deelbaar zijn in natura en dat bijgevolg de eisch, door aanleggers ingeleid, als gegrond dient te worden ingewilligd;

Overwegende, dat aanleggers het geding hebben geschat op meer dan 12.500 frank voor wat bevoegdheid en aanleg betreft;

Gelet op de voorschriften van artikelen 2, 30 tot 37 der wet van 15 Juni 1935, welke nageleefd geweest zijn;

Om deze beweegredenen:

De Rechtbank, uitspraak doende in eersten aanleg, wedersprakelijk tegen eerste verweerder en bij verstek tegen tweede verweerder, machtigt eerste verweerder om in rechte te treden;

Beveelt dat op verzoek van aanleggers, in tegenwoordigheid van gedaagden of deze behoorlijk oproepen, er zal overgegaan worden door het ambt van notaris Vreven, te Sint-Truiden, tot de werkzaamheden van deeling, vereffening en verzekering der voormelde nalatenschappen; dat er voorafgaandelijk door het ambt van zelfden notaris zal overgegaan worden tot den openbaren verkoop, bij veiling, der voormelde goederen;

Stelt Meester Van Ormelingen, notaris te Sint-Truiden, aan om de niet-verschijnende, wederspannige of afwezige partijen te vertegenwoordigen, in hunnen naam alle akten en verslagschriften te tekenen, het deel, hun toebehoorend, in ontvangst te nemen, geldige kwijting te geven en handlichting te geven van alle hypothecaire of bevoorrechte inschrijvingen, deze zelfs van ambtswege genomen; zegt voor recht dat eerste verweerder dezelfde rechten bezit;

Stelt den Heer Rechter Pexsters aan als rechter-commissaris;

Legt de kosten ten laste van de massa.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3de Kamer. — 22 Mei 1947.

Voorzitter: M. De Smet.

Referendaris: M. Cloquet.

Pleiters: Mrs Deldycke, Limpens, Merchiers.

VENNOOTSCHAPPEN. — VENNOOTSCHAP MET BEPERKTE AANSPRAKELIJKHEID. — BEPERKING VAN DE BEVOEGDHEID DER ZAAKVOERDERS. — STATUTAIR BEDING, DAT ALLE BEWERKINGEN OF VERBINTENISSEN BOVEN EEN BEPAALD BEDRAG DOOR TWEE BEHEERDERS MOETEN GETEKEND WORDEN. — INTERPRETATIE.

Krachtens art. 130 van de wet op de handelsvennootschappen is de zaakvoerder van een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid in algemene regel bevoegd om in naam van de vennootschap te handelen; elke beperking van zijn bevoegdheid dient derhalve op enge wijze geïnterpreteerd te worden. Het statutair beding dat « alle bewerkingen of verbintenissen, waarvan de waarde 50.000 fr. te boven gaat, door twee beheerders moeten getekend worden om de vennootschap te binden » dient te worden verklaard i.d.z. dat de aan de bevoegdheid van de zaakvoerders gestelde beperking uitsluitend slaat op de lasten en uitgaven van de vennootschap en niet op de voordelen, die uit de rechtshandelingen van de zaakvoerders voor de vennootschap kunnen ontstaan; de beperking heeft slechts betrekking op de prestatie van de vennootschap en niet op die van de medehandellende partij. Het woord « bewerkingen » werd klaarblijkelijk bij het woord « verbintenissen » gevoegd uitsluitend om ook deze prestaties van de vennootschap in de beperking in te sluiten, die, zoals o.m. de betalingen, geen verbintenissen uitmaken.

Onderlinge Verzekeringsvereniging tegen oorlogsriscico
t/P.V.B.A. Tissora en Moerman.

Over de hoofdvordering :

Overwegende dat de vordering er toe strekt de verweerster, P.V.B.A. Tissora, te doen verwijzen in betaling: 1° van 26.563,95 fr., als omslag van drie halfjaren op een verzekeringscontract tegen oorlogsriscico's, 2° van 5 fr. voor aangetekend schrijven, 3° van 45 fr. voor deurwaardersexploot, zulks met de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding;

Overwegende dat verweerster beweert dat het contract waarop de vordering steunt en dat in haar naam door één van haar zaakvoerders, M. Moerman, getekend is, haar niet bindt omdat, luidens haar gepubliceerde standregelen, alle « bewerkingen of verbintenissen » waarvan de waarde 50.000 fr. te boven gaat, door twee beheerders moeten getekend worden om de vennootschap te binden;

dat verweerster staande houdt dat het besproken contract een bewerking uitmaakt waarvan de waarde 50.000 fr. overtreft haar het gedekte risico op 1.425.000 fr. werd geschat;

dat eiseres integendeel vooropstelt dat alleen in aanmerking moet komen het bedrag van de verbintenis van verweerster, dewelke zich beperkt tot het bedrag van de premie (1.480,05 fr.) en van de omslag (8.854,65 fr.) voor een halfjaar, de polis zijnde na ieder semester opzegbaar;

Overwegende dat deze laatste stelling gegrond is;

Overwegende dat de vennootschap inderdaad er geen belang bij had het aanschaffen van voordelen aan beperkingen te onderwerpen;

dat het dus van zelfs spreekt dat de beperking aan de macht van de zaakvoerders gesteld, uitsluitend beoogt de lasten of uitgaven en geenszins de voordelen welke voor de vennootschap uit de rechtshandelingen van de zaakvoerders kunnen spruiten;

dat de beperking derhalve wijst op de prestatie van de vennootschap — hier de te betalen premieën en omslagen — en niet op de prestatie van de mede-

handelende partij — hier de gebeurlijke betaling van het risico;

Overwegende dat verweerster ten onrechte het gebruik van het woord « bewerkingen » onderlijnt tot staving van de tegenovergestelde zienswijze;

dat dit woord bij het woord « verbintenissen » klaarblijkelijk werd gevoegd uitsluitend om ook deze prestaties van de vennootschap in de beperking in te sluiten welke, zoals o.m. de betalingen, gene verbintenissen uitmaken;

Overwegende dat de stelling van verweerster er op neer komt de waarde van een bewarende akte gelijk te stellen met de waarde van het bewaarde voorwerp;

Overwegende dat moest de zienswijze van verweerster aangenomen worden, men op dit ongerijmd gevolg zou uitkomen dat een alleen handelende zaakvoerder wel een zaak in verhuring zou mogen nemen voor minder dan 50.000 fr. doch dat hij diezelfde zaak voor meer dan 50.000 fr. niet zou mogen verzekeren alhoewel het verzekeringscontract slechts als een bijzaak voorkomt ten overstaan van de verhuring;

dat volgens dezelfde stelling de zaakvoerder ook geen beurstitel zou mogen aankopen, zelfs beneden 50.000 fr., indien het een titel is van een lening met loten van meer dan 50.000 fr.;

dat de zaakvoerder — steeds volgens dezelfde zienswijze — ook alleen namens de vennootschap geen aanvraag zou mogen indienen tot het verlenen van een uitvindingsbrevet alhoewel de annuïteiten minder dan 50.000 fr. bedragen, omdat de waarde van de uitvinding mogelijk bedoelde som kan overtreffen en aangezien de standregelen niet bepalen hoe een schatting hieromtrent zou moeten geschieden om de vennootschap te binden;

Overwegende dat verweerster te vergeefs doet opmerken dat het sluiten van een contract dragende op een risico van 1.425.000 fr. overgrote gevolgen kan hebben voor de vennootschap indien het afgesloten is met een niet solvante verzekeringsmaatschappij;

dat die beschouwing weliswaar de belangrijkheid van het kwestieus contract doet uitschijnen, doch dat de standregelen de dubbele handtekening niet vereisen voor welkdanige belangrijke bewerking;

dat zo het besproken beding « belangrijke » bewerkingen bedoelt, men tevens moet aannemen dat het bewuste « belangrijke » uitsluitend definiëert door de hoegrootheid van de prestatie van de vennootschap, en alleszins niet door de hoegrootheid van de mogelijke gevolgen van een gebeurlijke fout die de zaakvoerder bij het sluiten van het contract zou begaan;

dat het beding zich overigens niet voorgeeft als kunnende elke fout van de zaakvoerders uitschakelen noch als kunnende de gevolgen van hun fouten tot 50.000 fr. beperken;

dat even belangrijke belangen op het spel zouden gestaan hebben en dat even aanzienlijke gevolgen konden ontstaan, indien, met het oog op het vermijden of bestrijden van het brandgevaar, de zaakvoerder voor min dan 50.000 fr. een slechte bewaker in dienst had genomen of slechte brandblustoestel-

len had doen plaats en of nog indien hij niet de minste voorzorg had genomen en zelfs geen verzekeringscontract had aangegaan;

Overwegende dat in zake bevoegdheid van de zaakvoerders om daden van beheer te stellen, de bevoegdheid de regel is (art. 130 van de wet op de handelsvennootschappen) zodat elke beperking aan deze bevoegdheid in enge zin dient geïnterpreteerd te worden;

Overwegende dat eiseres haar aanvraag verrechtvaardigt behalve wat betreft 45 fr. voor deurwaardersexploot;

Over de vordering tot tussenkomst :

Overwegende dat eiseres de H. Moerman, gerant van de P.V.B.A. Tissora, heeft gedagvaard om tussen te komen in het geding hangende tussen haar en de vennootschap Tissora, ten einde de eis door aanlegster ingesteld staande te houden, en ten einde zich zelf te horen veroordelen tot betaling der sommen van Tissora gevorderd, indien de aanvraag tegen deze laatste moest afgewezen worden;

Overwegende dat het uit voorgaande overwegingen duidelijk blijkt dat het eerste deel van de vordering alleen gegrond is;

dat verweerder Moerman, tot tussenkomst geroepen, met recht vraagt dat verweester Tissora in de kosten van de vordering tot tussenkomst zou verwezen worden vermits deze vordering uitsluitend veroorzaakt werd door de betwisting door Tissora opgeworpen;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Makende melding dat artikels 2 en 30 tot 42 der wet van 15 Juni 1935 nageleefd werden;

Verwerpende als niet gegrond, alle andere, tegenstrijdige of meer omvattende besluiten;

Verklaart de hoofdvordering en de vordering tot tussenkomst ontvankelijk, voegt beide vorderingen wegens verknochtheid, samen;

Vonnissende ten gronde, verklaart gegrond de hoofdvordering tot hierna vermeld bedrag en de vordering tot tussenkomst in zover deze laatste er toe strekt van de H. Moerman te bekomen dat hij de hoofdeis staande zou houden, dienvolgens verwijst verweester, de P.V.B.A. Tissora aan eiseres te betalen de som van 26.568,95 fr., vermeerderd met de intresten voor verwijl tot de 15 Juni 1946, tegen ½ % en per maand op 8.854,65 fr. van af 1 Mei 1945 en op 8.854,65 fr. vanaf 1 Oogst 1945;

Verwijst verweester Tissora tot de gerechtelijke intresten op de som van 26.568,95 en in al de kosten van het geding.

KRIJGSRAAD TE KORTRIJK

Nederlandse Kamer. — 1 April 1947.

Voorzitter : M. Vuylsteke.

Burgerlijk Rechter : M. C. Moerenhout.

Substituut-Auditeur : M. R. Janssens.

Pleiter : Mr P. Tremmery.

VERJARING IN STRAFZAKEN. — LONDENSE BESLUITWET VAN 29 APRIL 1943: — TERUGWERKENDE KRACHT TOT OP DE DAG DAT HET NA-

TIONAAL GRONDGEBIED DOOR DE VIJAND BEZET WERD.

Ofschoon de wet in beginsel alleen voor de toekomst beschikt en geen terugwerkende kracht heeft, dient zij desondanks op het verleden te worden toegepast, indien zulks de uitdrukkelijke of stilzwijgende bedoeling van de wetgever is. Het blijkt uit de tekst van de Besluitwet van 29 April 1943 en uit het verslag aan de Raad der Ministers dat deze Besluitwet uitwerksel heeft vanaf de dag, dat het nationaal grondgebied door de vijand bezet werd.

O.M. t/ Rebry.

Verzetter tegen een vonnis van deze Krijgsraad, bij verstek tegen hem uitgesproken op 25 Maart laatstleden en waarbij hij veroordeeld werd tot zes maand militair gevang om :

te velde, tussen 14 Februari 1940 en 25 Februari 1940, soldaat zijnde, in oorlogstijd, zich schuldig gemaakt te hebben aan dessertie, om in permissie of in verlof zijnde, zijn eenheid niet te hebben verwoegd drie dagen na het verstrijken van permissie of verlof, hetzij op 17 Februari en enkel op 24 Februari zijn teruggekomen;

Gezien de processtukken en namelijk het verzet aangekend bij exploit van deurwaarder Philippe Mattelaer uit Meenen, in datum van 27 Maart 1947;

De Krijgsraad,

Gehoord beklagde en het Openbaar Ministerie, Aangezien het verzet gevormd tegen het vonnis bij verstek, regelmatig is in de vorm;

Gezien art. 1 der wet van 9 Maart 1908, aangeduid ter zitting door de Heer Burgerlijk Rechter;

Aangezien het blijkt uit de gedingstukken en uit het ter terechtzitting gedane onderzoek dat het feit der betichting bewezen is, zoals hierboven omschreven;

Aangezien verzetter nochtans staande houdt dat het feit te zijne laste, gelegd, verjaard is, dat inderdaad de desertie gepleegd werd tussen 19 Februari 1940 en 25 Februari 1940, dat de door het militair strafwetboek voorziene straf twee jaar bedraagt, zodat de duur van de verjaring ter zake drie jaar is, dat derhalve de B. W. dd. 29 April 1943, verschenen in het Staatsblad van 8 Mei 1943, deze verjaring niet meer kon stuiten of onderbreken daar het feit reeds op 8 Mei 1943 verjaard was;

Aangezien deze interpretatie van de B. W. van 29 April 1943 volkomen in strijd is met de tekst zelve van gezegde B. W.; dat het geen zin zou hebben op 8 Mei 1943, de verjaring van de wanbedrijven voorzien door het Militair Strafwetboek te stuiten of te onderbreken, vermits al de wanbedrijven gepleegd tijdens de mobilisatie op die datum reeds zouden verjaard zijn;

Aangezien weliswaar in beginsel de wet alleen voor de toekomst beschikt en geen terugwerkende kracht heeft;

Aangezien echter de wet toch op het verleden dient toegepast, indien zulks de uitdrukkelijke of stilzwijgende bedoeling van de wetgever is (Zie arrest van Verbreking : 13 Januari 1924, Pas. 1924, 1, 141);

Aangezien het blijkt zowel uit de tekst zelve van

de B. W. van 29 April 1943, dan uit het verslag aan de raad, dat gezegde B. W. uitwerksel heeft van af de dag dat het nationaal grondgebied door de vijand bezet werd;

Aangezien ten andere de B. W. van 29 April 1943 zelfs niet noodzakelijk was; dat na de oorlog van 1914-18, de rechtspraak aangenomen heeft, dat de verjaring geschorst was, wanneer de vijandelijke bezetting de vervolgingen onmogelijk heeft gemaakt;

Aangezien de desertie in de uitsluitende bevoegdheid valt van de Krijgsraden, dewelke niet mochten zetelen tijdens de bezetting; dat het besluit der Sekretarissen Generaal dd. 18 November 1940, gewijzigd op 16 November 1942 en 19 Maart 1943, welke aan de gewone rechtsmachten de bevoegdheid van de Krijgsraden heeft overgemaakt niet van toepassing is op de wanbedrijven voorzien door het Militair Strafwetboek, dat er derhalve een wettelijke onmogelijkheid bestond om de gezegde wanbedrijven tijdens de bezetting op het nationaal grondgebied te vervolgen;

Aangezien het feit dus niet verjaard is;

Aangezien verzetters nog staande houdt dat het feit niet gepleegd werd in oorlogstijd, dat derhalve de afwezigheid van een kortere duur dan 15 dagen geen desertie uitmaakt, (art. 45, 3e alinea, Militair Strafwetboek) dat bij toepassing van art. 58 van de wet van 15 Juni 1899, zijnde Titel II van het wetboek van Militaire Strafvordering, de maand Februari 1940 ontegensprekelijk dient aangezien als oorlogstijd;

Overwegende dat er ten gunste van beklagde, verzachtende omstandigheden bestaan, spruitende uit de afwezigheid van vroegere correctionele en criminele straffen;

Om deze beweegredenen,

De Krijgsraad, beslissende op tegenspraak,

Gezien artikelen: 1 van het Koninklijk Besluit van 26 Augustus 1939; 54, 58, 18 van de wet van 15 Juni 1899; 157, 184, 185 van het wetboek van rechtspleging bij de landmacht van 20 Juli 1814; 187, 194, 195 van het Wetboek van Strafvordering; 11, 18, 31, 34, 35, 36, 37, 41, 68 alinea 1 van de wet van 15 Juni 1935; 1 tot 9 van de Besluitwet van 27 Mei 1944; de Besluit-Wetten van 2, 24 en 26 Mei 1944, van 10 Mei 1940; van 23 Oktober 1944; 1, 8, 9, 45, 46, 48 en 59 van het Militair Strafwetboek; de B. W. van 29 April 1943; B. W. van 12-2-1947; waarvan de beschikkingen ter terechtzitting door de Heer Burgerlijk Rechter werden aangeduid, volgens de wet van 2 Januari 1924, rechtdoende verklaart Rebry Valère Jules, voornoemd plichtig aan het feit der betichting hem te laste gelegd, en veroordeelt hem uit die hoofde tot drie maand militair gevang;

Verwijst verder de veroordeelde tot de proceskosten begroot in al op: 164 frank;

Belast het Openbaar Ministerie, binnen de perken van zijn bevoegdheden met de tenuitvoerlegging van het tegenwoordig vonnis.

NOOT: De Londense Besluitwet van 29 April 1943 betreffende de «stuiting» van de verjaring in strafzaken is gebrekkig geformuleerd. Zij verwart de stuiting met de opschorsing van de verjaring. H. Bekaert, in zijn: Le Code du conseil de guerre. Deuxième édition complétée, p. 112, laat

zich in bittere bewoordingen uit over deze terminologische verwarring en onhandige toepassing der beginselen. Tegen dit vonnis werd cassatie aangetekend.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

5de Kamer. — 13 November 1946.

Voorzitter: M. Anthonis.

Pleiters: Mrs R. Victor, R. Jacobs en M. Vaes.

VRIJ BEROEP. — DE ACTIVITEITEN VORMEN EEN GEHEEL. — BELASTING VERSCHULDIGD WEGENS DE UITOEFENING VAN HET BEROEP. — GEEN AFZONDERLIJKE AANSLAG VOOR BIJKOMSTIGE ZAAKWAARNEMERS VERRICHTINGEN.

De activiteiten van een vrij beroep vormen een geheel. Al de daarin begrepen verrichtingen zijn gedeckt door de belasting verschuldigd wegens het beroep. Sommige van deze verrichtingen mogen niet afzonderlijk aangeslagen worden. (1)

Strading t./ Belgische Staat.

Aangezien het geding voor doel heeft te beslissen of zekere prestaties geleverd door aanlegger, moeten aangezien worden als verrichtingen ten titel van zaakvoerder buiten de bedrijvigheid van aanlegger's vrij beroep en uit dien hoofde onderworpen zijn aan de taks van 4,5 %, ingesteld door artikel 75/2 van het wetboek der met het zegel gelijkgestelde taksen;

Aangezien inderdaad de Belgische Staat aanneemt dat in de mate dat aanlegger het vrij beroep uitoefent van deskundige en waar hij optreedt als vereffenaar, commissaris van vennootschappen, scheidsrechter, organisator van boekhouding, controle of expertises van rekenplichtigheden, zijn bedrijvigheid aan de belasting ontsnapt;

Aangezien integendeel de Belgische Staat beweert dat — waar aanlegger prestaties verricht als belasting-consulent, nazicht van fiscale aanslagen, fiscale bundels samenstelt, bezwaarschriften opstelt, onderhandelingen voert met de fiscus, raad geeft in sociale wetgeving, handelsregisters en boekhouding, boeken houdt, bilans opmaakt —, zijn vrij beroep te buiten gaat en handelt als zaakvoerder;

Aangezien eerst en vooral dient opgemerkt, dat het onmogelijk is de bedrijvigheid van een vrij beroep te splitsen om enkele gedeelten dezer bedrijvigheid aan de taks te onderwerpen en de andere niet, daar al de bestanddelen ervan zich in zulke enge mate ondergeschikt samenmenging, dat de ene het noodzakelijk gevolg is van de andere; zo is het b.v. het geval met de controle of expertise van rekenplichtigheden, welke natuurlijkerwijze met zich sleept het nazicht der fiscale aanslagen, het opmaken van bezwaarschriften en de verdediging tegenover de fiscus van het vooruitgezette stelsel;

Aangezien het niet te verrechtvaardigen is dat een firma die beroep doet op de bijzondere kennis van een deskundige-boekhouder om hare boekhouding te doen nazien en waar deze te dier gelegenheid de fiskale toestand zou opklaren, ipso facto zou ophouden als deskundige op te treden om als zaakvoerder te worden beschouwd;

Aangezien ter wille der talrijke moeilijkheden, die de fiscale toestand zou opklaren, ipso facto zou meebrengen, de oplossing dezer vraagstukken hoe langer hoe meer bijzondere kennissen vergen en bijgevolg hoe langer hoe meer ook deel uitmaken van de normale bedrijvigheid van de accountant-deskundige.

Aangezien het bovendien uitgesloten is de deskundige als zaakvoerder te bestempelen daar waar hij zich verleent aan zekere bestanddelen van zijn werkzaamheden, vermits de zaakvoerder hoofdzakelijk voor rekening van anderen werkelijk zaken verricht, welke een zekere opneming van gevaren, winsten of verlies, gelukken of mislukken veronderstellen, dan wanneer het optreden van de deskundige-boekhouder zulke betrachtingen niet behartigt, maar enkel en alléén — mits bezoldiging en loutere verplichting. — zijn geestesarbeid en kennis ten dienste stelt van zijn opdrachtgever;

Aangezien uit al deze elementen voortspruit, dat de accountant, bijzonder bevoegd in financiële en fiscale aangelegenheden, hoofdzakelijk een technicus is welke geraadpleegd wordt hetzij toevallig, hetzij regelmatig nopens vraagstukken van alle aard, welke aan de kennis en bevoegdheid van de alledaagse mens ontsnappen, welke enkel en alleen met geestesarbeid te doen heeft, bijgevolg al de elementen vertoont van een vrij beroep, dat niet gedeeltelijk als zaakvoerderschap kan onderverdeeld worden;

Aangezien in ondergeschikte orde de Belgische Staat staande houdt, dat indien de bedrijvigheid van aanlegger welke volgens hem als zaakvoerder kan bestempeld worden, niet door de rechtbank zou worden bijgetreden, dan toch de gevraagde taksen zouden verschuldigd zijn in gevolge artikel 60 van het wetboek der met het zegel gelijkgestelde taksen, om reden dit artikel elke prestatie treft, welke door het burgerlijk recht als werkaanneming aangezien wordt, d.i. wanneer iemand zich verbindt op eigen rekening een bepaald werk te verrichten voor een ander tegen een prijs die naar de belangrijkheid van het werk berekend is;

Aangezien deze zienswijze evenmin kan bijgetreden worden daar het kontrakt van werkaanneming slechts als voorwerp hebben kan het werkelijk verrichten van een materieel werk, maar zulk kontrakt is totaal vreemd aan alle werkzaamheden van intellectuele aard;

Aangezien het uit de beschouwingen aangaande het eerste deel der betwistingen ten overvloede van recht voortvloeit, dat de werkzaamheden van aanlegger uitsluitelijk van technische en intellectuele aard zijn en er geen mogelijkheid bestaat zijn prestaties te aanzien als werkaannemingen;

Aangezien bijgevolg de vraag van aanlegger gegrond is en de door het dwangbevel gevestigde taksen door hem niet verschuldigd zijn.

Om deze redenen :

De Rechtbank, gehoord de heer Van Honsté, Substituut van de Procureur des Konings, in zijn gelijkvormig advies gegeven ter openbare zitting van 23 October 1946, verklaart het verzet ingeleid bij exploit van 15 December 1941 ontvankelijk en gegrond;

Zegt voor recht dat het dwangbevel van 5 December 1941 nietig is en zonder waarde en zonder enig uitwerksel zal blijven;

Veroordeelt verweerders tot de kosten van het geding.

(1) Het Hof van Beroep te Gent (3de Kamer) heeft op 5 Juni 1946 in dezelfde zin een arrest geveld in de zaak Parisis t./ Belgische Staat.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

2de Kanton. — 22 Mei 1947.

Vrederechter : M. Edm. Jans.

Pleiers : Mrs R. Victor, R. Jacobs en M. Vaes.

VRIJ BEROEP. — DE ACTIVITEITEN VORMEN EEN GEHEEL. — BELASTING VERSCHULDIGD WEGENS DE UITOEFENING VAN HET BEROEP. — GEEN AFZONDERLIJKE AANSLAG VOOR BIJKOMSTIGE ZAAKWAARNEMERS.

De activiteiten van een vrij beroep vormen een geheel. Al de daarin begrepen verrichtingen zijn gedekt door de belasting verschuldigd wegens het beroep. Sommige van deze verrichtingen mogen niet afzonderlijk aangestegen worden.

Aldeweireldt t./ Belgische Staat.

Gezien de inleidende dagvaarding van deurwaarder Marcel Courboin, d.d. 21 Januari 1947;

Aangezien de eis strekt ten einde verweerders zich te zien en te horen veroordelen om aan aanlegger te betalen de som van 1.878 frank, zijnde het bedrag der taxe voorzien door art. 75/2 van het wetboek der met het zegel gelijkgestelde taxes, — en welke door verweerders op sommige der activiteiten van aanlegger toegepast werden, — en dit luidens art. 190 van de legger nr 28/97 en op grond van bepaalde verrichtingen tussen 1940 en 1945; samen met verwijzing van verweerders in de gerechtelijke instrenten en in de kosten van het geding, en met verklaring van voorlopige uitvoerbaarheid van het te vellen vonnis;

Overwegende dat aanlegger aanvoert dat hij als deskundige-rekenplichtige een vrij beroep uitoefent; dat hij desondanks door het bestuur der registratie en domeinen verplicht werd uit hoofde van zekere zijner beroepsactiviteiten een som van 2.103 frank te betalen ten titel van taxes voorzien door art. 75/2 van het Wetboek der met het zegel gelijkgestelde taxes;

Overwegende dat deze taxes berekend werden als volgt :

- 1) Privaatbeheer van appartementsgebouwen, jaar 1940 : 4.800 × 3,50 % fr. 168,—
jaren 1941 tot 1943 : 24.000 × 4,50 % 1.080,—
- 2) Ontvangsten in zake boekhouding : 14.000 × 4,50 % 630,—
- 3) Commissie voor verhandeling van aandelen : 5.000 × 4,50 % 225,—

Samen : fr. 2.103,—

Overwegende dat de eis strekt tot de terugbetaling van deze bedragen, behalve dit van 225, fr., blijft 1.878 fr.;

Overwegende dat art. 60 van voornoemd wetboek aan een taxe van 4,50 % (3,50 % vóór 20 Januari 1941) onderwerpt de facturen betreffende de uitvoering van een contract van werkaanneming, met of zonder leveringen voor zoveel de prestatie geen aanleiding geeft tot de overdrachtstaxe;

Overwegende dat art. 75/2 bepaalt: « Wat betreft de prestaties verstrekt hetzij door zaakvoerders, hetzij door makelaars en door alle lasthebbers voor verrichtingen die commercieel zijn in hoofde van om het even welke der verdragsluitende partijen, ter uitzondering van de prestaties verstrekt door commissionnaires in goederen, commissionnaires-expediteurs en grensexpediteurs, wordt de taxe gevestigd door sectie II », — waarin voormeld art. 60 voorkomt, — « van onderhavigen titel gekweten ten bedrage van 4,50 % en is de aflevering van een factuur of nota verplichtend, welke ook de hoedanigheid der contractanten, het bedrag van de prijs der diensten en de wijze van betaling wezen »;

Overwegende dat verweerders aanvoeren dat de verrichtingen, waarop de betwiste taxes geheven werden, daden van zaakvoering uitmaken en dat, gezien dergelijke daden regelmatig door aanlegger gesteld worden, deze, wat betreft deze verrichtingen, als zaakvoerder dient beschouwd te worden en als dusdanig aan de taxes onderworpen is;

Overwegende dat aanlegger opwerpt, dat gezegde verrichtingen deel uitmaken van zijn beroepsactiviteit als deskundige-rekenplichtige; dat hij een vrij beroep uitoefent en als dusdanig belast is; dat het niet opgaat kunstmatig zekere activiteiten van het geheel af te scheiden en aan een taxe, die totaal vreemd blijft aan de vrije beroepen, te onderwerpen;

Overwegende dat inderdaad, zoals aanlegger het vooruitzet, de activiteiten van een vrij beroep een geheel vormen, waarin al de verrichtingen, die bij deze activiteiten behoren, begrepen zijn; dat al deze verrichtingen gedekt zijn door de belasting verschuldigd wegens de uitoefening van het beroep; dat het de fiscus niet toegelaten is sommige van deze verrichtingen afzonderlijk aan te slaan (Beroep Gent, 5 Juni 1946, in zake Parisi t/fiscus; Antwerpen, 13 November 1946, in zake Stradling t/fiscus);

Overwegende dat het echter niet uitgesloten is dat een persoon terzelfdertijd een vrij beroep als dit van deskundige-rekenplichtige en een ander beroep als dit van zaakvoerder uitoefene;

Overwegende dat de vraag die zich stelt is of dit ter zake het geval is; dat bijgevolg dient nagegaan of de werkzaamheden voor dewelke de betwiste taxes geheven werden zich inschakelen in de beroepsactiviteiten van een deskundige-rekenplichtige;

Overwegende dat vanzelfsprekend de benaming aangenomen door de aangeslagene, onverschillig is; dat het insgelijks zonder belang is te weten of de beroepsregelen van de deskundige-rekenplichtige hem toelaten tevens het beroep van zaakvoerder uit te oefenen;

Overwegende dat de uitoefening van het beroep van deskundige-rekenplichtige zeer uiteenlopende

werkzaamheden begrijpt; dat deze in de laatste jaren aanzienlijk toegenomen hebben tengevolge van de steeds groeiende verwikkeling van de fiscale en sociale wetten;

Overwegende dat, hiervan deelmaken al de verrichtingen voor dewelke de bijzondere kennis van de deskundige vereist zijn, alsook degene die voor doel hebben deze hoofdverrichtingen voor te bereiden of waartoe deze aanleiding geven;

Overwegende dat indien deze werkzaamheden de deskundige er toe brengen daden te stellen die normaal tot de bedrijvigheid van een zaakvoerder behoren, de deskundige-rekenplichtige daarom nog zijn hoedanigheid niet verliest, zolang deze daden slechts een bijhorigheid van zijn hoofdberoep blijven;

Overwegende dat in casu de geringe verdiensten die aanlegger ermee verwezenlijkt heeft, bewijzen dat de daden van zaakvoering, die hij gesteld heeft, niet van zulke aard zijn dat hij als zaakvoerder kan betiteld worden;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, zeggen voor recht dat de betwiste taxes ten onrechte geheven werden. Veroordelen dienvolgens verweerders om aan aanlegger de som van 1.878,— fr., die zij ten onrechte geïnd hebben, terug te betalen, samen met de gerechtelijke intresten en met de kosten van het geding.

BIBLIOGRAPHIE

Mr Dr M. P. J. A. CREMERS: **Beschouwingen over Merkenrecht.** — Utrecht en Nijmegen, 1946, N.V. Dekker & Van de Vegt.

Mr Dr M. Cremers, advocaat te Heerlen, bestudeert in een uitvoerige brochure van 135 bladzijden het merkenrecht in Nederland. Hij maakt daarbij een onderscheid tussen het formele en het materiële merkenrecht.

Het formele merkenrecht regelt de inschrijving van het merk en wat daarmee samenhangt, terwijl het materiële merkenrecht het eigenlijke recht op het merk beschrijft en onderzoekt.

Het materiële merkenrecht vindt in Nederland slechts een uiterst sobere regeling, terwijl zeer uitvoerige voorschriften in de merkenwet voorzien zijn omtrent de inschrijving van merken.

Hoofdstuk VIII behandelt de samenwerking op merkenrechtelijk gebied met België en Luxemburg en dit deel zal natuurlijk bij de Belgische juristen vooral de aandacht gaande kunnen maken.

De auteur beklemtoont daarbij vooral, dat samenwerking op economisch gebied, samenwerking op juridisch terrein zeer urgent maakt. Zulks geldt stellig ook ten aanzien van het merkenrecht.

Raymond JACOBS.

MEDEDELINGEN

VLAAMS RECHTSGENOOTSCHAP TE LEUVEN

Deze vereniging, die de Vlaamse Oud-Studenten van de Rechtsgeleerde Faculteit te Leuven groepeerd, zal in algemene vergadering te Leuven (Pauscollege) samenkomen op Zondag 22 Juni a.s., te 10½ uur.

De dagorde is vastgesteld als volgt:

1. Benoeming van een nieuw bestuur.
2. Comité tot bemiddeling van passende betrekkingen voor oud-studenten in de Rechten;

3. Of en hoe de vereniging kan samenwerken met de Associations des Anciens Etudiants de la Faculté de Droit.

4. De Raad van State en de bescherming der belangen van particulieren ten opzichte van de Administratie. Debat, in te leiden door Mr Maurice Orban, Minister van Landbouw, lid van de Senaat.

Na de vergadering feestmaal in het Restaurant des Brasseurs (Fochplein, nabij de Sint-Pieterskerk).

Inschrijving voor het banket, 200 fr., alle kosten inbegrepen. De oud-studenten die hun bijdrage voor 1946-1947 nog niet betaalden, kunnen zulks nog doen: 50 fr. minimum, behalve voor degene die de Universiteit sedert min dan drie jaren hebben verlaten, 25 fr. minimum. — Stortingen op postrekening nr. 1328.33, Vlaams Rechtsgenootschap, Leuven.

DOODSTRAF EN VOLKSOVERTUIGING

In het «Rechtskundig Weekblad» werd onder deze rubriek verleden week een uittreksel geciteerd uit de bewonderenswaardige rede, die de Nederlandse Minister van Justitie, Prof. Mr Modderman, in 1881 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal tegen de doodstraf uitsprak. Aanleiding hiertoe was een verklaring van onze huidige Minister van Justitie, Mr Paul Struye, aan de pers onlangs afgelegd, verklaring, waarin hij zegde, dat, ofschoon hij, zoals bijna ieder jurist, een tegenstander van de doodstraf was, de terechtstellingen in ons land zouden worden voortgezet, omdat de «volksvertuiging» zulks zou eisen.

Deze uitspraak van onze Minister van Justitie heeft ons ten eerste verwonderd, en wij kunnen nog altijd niet geloven, dat dit de reden der vele plaats gehad hebbende en nog te verwachten terechtstellingen is geweest en zal zijn. Mevrouw Mr D. Hazewinkel-Suringa, hoogleraar in het strafrecht te Amsterdam, schreef in het «Tijdschrift voor Strafrecht» (deel LV, afl. 1-2) een merkwaardig artikel over de doodstraf. In verband met de eventualiteit dat het zou kunnen zijn, dat de volksvertuiging zo dringend de doodstraf eiste, dat bij niet voldoening daaraan groot verzet of zelfs ernstige excessen te vrezen zouden zijn, schrijft zij het volgende:

«Gaven wij daaraan toe, er zou voor den Staat geen noodrecht in den eigenlijken zin aanwezig zijn. Er zou slechts zijn een noodtoestand, een overmachtsituatie, waarin uit twee kwaden het minst ernstige te kiezen zoude zijn. Gerechtigd tot de doodstraf zou de Staat niet meer zijn, slechts gedrongen daartoe door de diepe gegriefdheid der volksmassa. Dan zouden wij niet straffen ter eigen handhaving of om gerechte vergelding te oefenen, maar wij zouden vergelden om het volk te bevredigen. Dat zou betekenen, dat het strafrecht zich zou laten leiden door het Volksempfinden, hetgeen wij juist in den vijand zoo bitter kwalijk hebben genomen. Moet het strafrecht dan niet luisteren naar het gezonde rechtsgevoel? Ongetwijfeld, maar de vraag is, of dat hier spreekt. Wij weten uit ervaring, hoe snel het «kruisigt hem» omslaat in medelijden of berouw. De massa pleegt zich te kenmerken door zwak verstand, maar heftigen wil. Men buige daarvoor niet te snel. Men heeft te bedenken, dat na iederen moord de volksvertuiging de wederinvoering der doodstraf eischt in haar ergste vormen. Ook in den tijd, waarin Minister Modderman haar afschaffing bepleitte, verzette zich daartegen de publieke opinie onder invloed van juist plaats vindende gruweldaden. Modderman vroeg zich af: «is, wat het volk verlangt, rechtvaardig?» Adviseerende stem wilde hij het toekennen, meer niet, wegens «le fond de barbarie», daaraan niet vreemd. «Denkers en wetgevers moeten den moed hebben wijzer te zijn dan het volk». Se conformer au sentiment populaire, c'est bien, et surtout c'est habile; le réformeur c'est mieux,

getuigde Tarde. Inderdaad, wie zich naar het gevoelen der menigte voegt, doet afstand van het voorrecht, een leider te zijn. Men bedenke wel, dat hetzelfde volksbewustzijn zich hardnekkig heeft verzet tegen afschaffing van de pijnbank, uit vrees, dat daarmede de strafrechtspleging zou worden verlamd. Toen in Pruisen en Baden de geeselsstraf werd afgeschaft, petitioneerde het volk om weder-invoering. Hetzelfde volksbewustzijn was het, dat menschenoffers verlangde om natuurrampen te bezweren; dat ziekte met tooverspreuken wilde doen genezen; dat het dooden van jobsboden eischte: dat ketterjachten, heksenvervolgingen en pogroms toejuicht; dat krankzinnigen behandelde als van den duivel bezeten met kettingen en dwangbuizen en hen voor geld te kijk zette; dat de slavernij als een door God gewild instituut verdedigde; dat kinderkruiستochten verheerlijkte; dat op ordaliën vertrouwde als het onwrikbaar waarheidsbewijs; dat sterrekundigen verguisde, die durfden leeren, dat de aarde niet het middelpunt was van het heelal; dat kinderen voor kleine diefstallen liet ophangen onder leuze als: malicia supplet aetatem, enz., enz.

De volksvertuiging eischt de doodstraf, maar ziet in den beul, die haar voltrekt, een verachtelijk moordenaar, aan wiens handen bloed kleeft. Inplaats van eerbied, die den man in dienst der gerechtigheid staande, toekomt, oogst de beul algemeen afschuw. Met hel en duivel acht het geloovige volk den beul nauwer verwant dan met God en heiligheid. Voor zwaar loon moet hij gekocht, die door zijn handwerk in de oogen van het volk onteerd wordt, wiens ziel onrein is. Sprekend is het geval dat zich in 1924 in Uri afspeelde, dat niet beschikkend over een vasten beul, een oproeping plaatste. Uit de gegadigden werd een spoorwegman gekozen. Zijn vakvereniging dreigde hem toen met uitstooting, de directeur van het spoorwegbedrijf met ontslag. Kan het inconsequenter?

Volksbewustzijn is nog geen rechtsbewustzijn! De publieke opinie zal moeite hebben om in te zien, dat de doodstraf nu wel eens niet meer te rechtvaardigen zou kunnen zijn, gelijk zij momenteel ook niet begrijpt, waarom wij eigenlijk al die landverraders, maar niet zonder vorm van proces op een rij voor het vuurpeloton zetten, gelijk zij het immers in hun hause de onzen deden: kogel — uit.

Het ontgaat het volk ook, waarom zulke lieden nog verdedigd worden. Het gaat soms zelfs zoo ver te meenen, dat wie hen verdedigt een slecht vaderlander en wie de doodstraf nu afwijst een slappeling is en een aanbieder is van een valsch humanisme. De gemiddelde Nederlander, schreef onlangs Sufkens in «Vrij Nederland», ziet in het verzet tegen de doodstraf een vergoelijkking van het vuige landverraad en de duivelsche menschenkwelling.

Het getuigt alles van wanbegrip, waarschijnlijk mede ontstaan onder invloed van agressie-driften en andere blinde instincten. Maar het is nu geen oorlog meer. De rechtsstaat dient te herleven. De schuldigen zullen niet meer als gevaarlijk ongedierte worden afgemaakt, maar berecht — en dus ook verdedigd worden, niet vergoelijk, maar juist zoo geplaatst als zij dit objectief waard zijn, gezien hun daad en hun persoonlijkheid.

Tegen de publieke opinie van het oogenblik in zal de verdediger in deze strafzaken moeten vasthouden aan zijn plicht om de duidelijke afscheiding tusschen rechtspraak en wraakoefening te markeeren; tegen de publieke opinie van het oogenblik in zullen wij moeten vasthouden aan onze meening, dat de Staat alleen de doodstraf mag hanteeren, als de veiligheid van de gemeenschap naar 's rechters oordeel haar uitdrukkelijk vordert en niet als wraakoefening of talionische vergelding.»

Wij verontschuldigen ons dit lange citaat te hebben gebracht, waren echter overtuigd, dat het niet ongelezen mocht blijven. Het klinkt in deze pijnlijke gelegenheid als de stem van het gezond verstand en van de noodzakelijke bezinning. V. L.

HERZIENING VAN HET BURGERLIJK PROCES IN NEDERLAND

Het Nederlands Juristenblad van 31 Mei 1947 (p. 348) deelt mede, dat de Nederlandse Minister van Justitie overleg pleegt met Mr T. J. Dorhout Mees, raadsheer en hoogleraar aan de universiteit te Utrecht, voor het vormen van een kleine commissie, die tot taak zou hebben richtsnoeren te ontwerpen voor de herziening van het burgerlijk proces en in verband daarmee van de Rechterlijke Organisatie.

Het ligt in de bedoeling het uit te brengen rapport te publiceren, teneinde een vruchtbare gedachtenwisseling in de daartoe bevoegde kringen te bevorderen, alvorens tot de praktische uitwerking van het rapport over te gaan, bij welke uitwerking ook de herziening van het bewijsrecht aan de orde zal komen.

DE ZWAARTE DER STRAFFEN IN ZAKE MISDRIJVEN TEGEN DE VEILIGHEID VAN DE STAAT EN DE BERECHTING VAN DEZE MISDRIJVEN DOOR MILITAIRE RECHTBANKEN

In een vonnis van de Krijgsraad van Turnhout (7 Juni 1946) lazen wij dienaangaande de volgende verklaring: «Overwegende, dat de Krijgsraad voorafgaandelijk andermaal de aandacht wil vestigen op het belang, dat onze wetgevers steeds gehecht hebben aan de strenge beteugeling der misdaden, die tijdens de bezetting door de Belgen tegen België gepleegd werden; dat toch in een bezet land, waar de strijdende krachten tengevolge van de overrompeling van de nationale bodem door een machtige vijand tijdelijk uitgeschakeld worden, de weerstand en het verzet der bevolking aan alle medewerking met de vijand als het voornaamste en meest doeltreffende en bijna enige middel der verdediging van 's lands onafhankelijkheid voorkomen, derwijze dat zij, welke ook hunne drijfveren, verkeerd idealisme of winstbejag mochten geweest zijn, die met de vijand medegewerkt hebben, onverbiddelijk dienen gestraft te worden.

Overwegende, dat de Belgische wetgever die wil ook in de wet uitgedrukt heeft, en over de gevaren van de bezetting door Duitsland na de oorlog 1914-1918 ingelicht, hoofdstuk XI (misdaden en wanbedrijven tegen de uitwendige veiligheid van de Staat) van het Strafwetboek uitgebreid heeft; dat bijzonder merkwaardig is, hoe in tegenstelling met de algemene strekking van het moderne strafrecht de straffen te verzachten, de Belgische wetgever integendeel de beteugeling der misdaden tegen de veiligheid van de Staat in aanzienlijke mate verscherpt heeft.

Overwegende, dat de Krijgsraad ook wil doen opmerken, dat de wetgever niet zonder gegronde redenen met de berechting van alle misdaden, die in verband zijn met 's lands veiligheid, wezen en bestaan, militaire rechtsmachten belast heeft, omdat de militaire rechters, nu toch beter dan wie ook de gevaren van alle medewerking met de vijand voor 's lands verdediging en onafhankelijkheid kunnen inzien. »

INTERNATIONAAL CONGRES VAN DE INTERNATIONALE ACADEMIE VOOR WETTELIJKE EN SOCIALE GENEESKUNDE

Van 25 tot 28 Juni a.s. zal te Luik en te Brussel een internationaal congres plaats hebben, ingericht door de Internationale Academie voor Wettelijke en Sociale

Geneeskunde (Académie internationale de médecine légale et sociale). Tijdens de openingszitting zullen Prof. H. Bekaert, Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Gent, en Prof. Dr R. Sand, een voordracht houden over respectievelijk: de medische wetenschappen en het strafrecht van morgen, en: Wat is sociale geneeskunde?

Negen prae-adviezen en zeventig mededelingen zullen worden gehouden en bekend gemaakt.

WELKE METHODE DIENT TE WORDEN GEVOLGD BIJ DE HERZIENING VAN HET NEDERLANDS BURGERLIJK WETBOEK?

In 1912 werd door de Nederlandse Juristenvereniging de vraag ter studie gelegd: welke methode behoort te worden gevolgd bij de herziening van het Nederlands Burgerlijk Wetboek? Een der prae-adviseurs was Mr J. P. Fockema Andreae, die tegen de herziening opkwam, en de vergadering der Juristenvereniging was het met deze zienswijze eens (57 tegen 28 stemmen).

Thans schrijft de bekende rechtsgeleerde (N. J. B., 1947, 349), dat men niet mag vergeten: «dat die stemming nu meer dan 35 jaren achter ons ligt, en evenmin, dat verscheidene van de redenen, die mij destijds tegen een algemene herziening deden pleiten, thans niet of althans in een veel minder sterke mate bestaan.

Hoeveel is er in de ruim zeven lustra niet te goede veranderd, hoeveel b.v. is er niet verbeterd op het stuk van de annotaties van rechterlijke uitspraken en de verdere verzameling en bewerking van bouwstoffen in handboeken en verhandelingen; ook de rechterlijke macht leverde in haar uitspraken belangrijke bijdragen; zo hebben wetenschap en rechtspraak samen de onderlaag voor een wetboek in verjonge gedaante, welke naar het mij voorkwam, in 1912 veel te zwak was, aanzienlijk verstevigd. Een reeks partiële wijzigingen die sinds dat jaar tot stand kwamen, hebben evenzeer waardevol materiaal geleverd. Ook de maatschappij vertoont na de twee wereldoorlogen een gans ander beeld; gelukkig maar, dat men het B. W. niet ontijdig door een nieuw heeft vervangen. Een ander beeld ook in dit opzicht, dat er een sterke drang naar vernieuwing is ontstaan. Dit doet ons vertrouwen, dat als de thans aan Prof. Meyers opgedragen arbeid slaagt, de rechtsgeleerde wereld er de moeite, welke de invoering van een nieuw wetboek ontegenzeggelijk voor haar zal meebrengen, met vreugde en met succes op zich zal nemen. Kortom, vele van de factoren, die voor het welslagen van zulk een grootse onderneming nodig zijn, factoren, die Prof. Goudsmit in 1870 miste (zie mijn prae-advies blz. 72) en die m.i. ook in 1912 nog niet in voldoende mate aanwezig waren, zijn er nu wel. Het tij is gunstig, de denkbeelden omtrent de wetstechniek zijn zeer verhelderd, de houding, die de Staten-Generaal in de laatste tijd aannamen tegen omvangrijke wetsontwerpen als waarvan er thans één wordt voorbereid, getuigt van een wijze van zelfbeheersing, die een vlotte parlementaire behandeling belooft, en men heeft een ontwerper gevonden, die de kostelijkste eigenschappen voor zulk een arbeid vereist, in zich verenigt, en die zich, naar werd medegedeeld, van veler medewerking zal gaan verzekeren, teneinde de kansen op het succes van de gewichtige onderneming te verhogen. Zodat ik maar zeggen wil, dat ik tegenover een algemene herziening van het Burgerlijk Wetboek veel minder sceptisch sta dan 37 jaar geleden, 'de voordelen thans hoger aansla dan de ongetwijfeld nog bestaande bezwaren en daarom van harte wens, dat het onder gunstige auspiciën aangevatte grandioze werk met Prof. Meyers als leider binnen afzienbare tijd tot een goed einde zal gebracht worden.